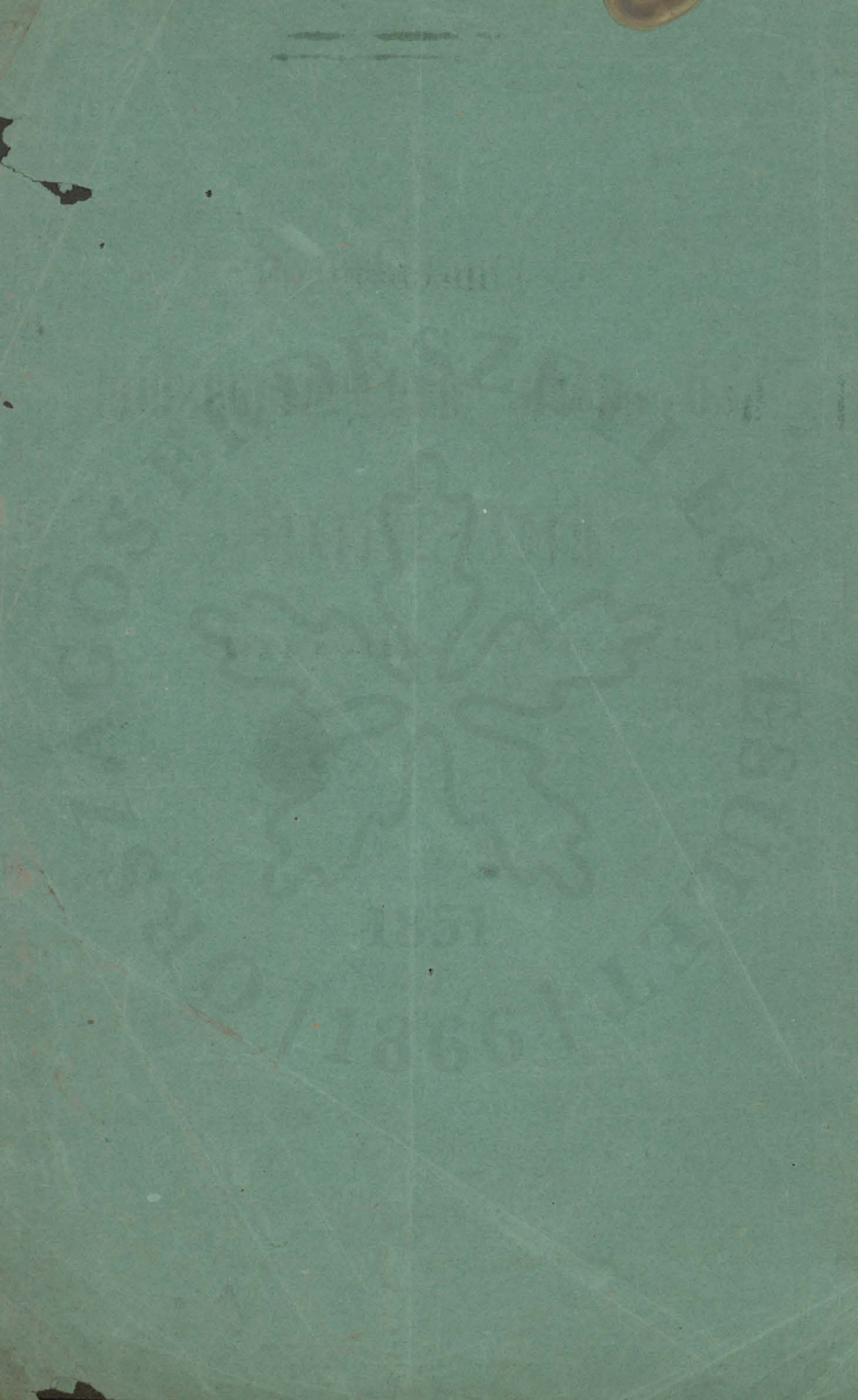

A selmecebányai
kir. kath. nagygymnasium
ÉRTESÍTŐJE
az 187⁶/₇ tanévről.

SELMECBÁNYÁN.
Nyomatott Joerges Á. özvegyénél.
1877.

OEE Könyvtár
Áll.Ell. 2021

A selmecbányai
kir. kath. nagygymnasium
ÉRTESÍTŐJE
az 1876⁷ tanévről.

Országos Erdészeti Egyesület
Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtár

Leitári szám: .....

1276/2021

Csoport szám: .....

Tr

Rektári jelzet: .....

S. III. VI.

SELMECBÁNYÁN.

Nyomatott Joerges Á. özvegyénél.

1877.

Schmied. 1876/7 — 600

Stohmann 1 8

Zombor 8

Barta 14

36

3

Tartalom:

	Lap sz.
Mennyiben folyhat be a szülők nevelése a gymnasiumi nevelésre?	3
Adatok az intézet történetéhez az 1876/7. tanévben	19
Személyzet.	22
Az 1876/7. tanévben bevégzett tananyag	23
Szertárak	30
Jótékonyági ügy	31
Az érdemsorozatban használt számjegyek értelme	32
Az érdemsorozatban használt rövidítések magyarázata	32
Érdemsorozat , , ...	33
Statistikai táblázatok	39
A tanulók fölvételére vonatkozó értesítés	41

1851

1866

1876

Mennyiben folyhat be a szülők nevelése a gymnasiumi nevelésre?

A művelődés amaz áramlata, mely napjainkban oly jótékonyon indult meg hazánkban is, felszabadítá az iskolák működését többé-kevésbbé a félszeg iránytól, melynek tanügyünk úton-útfélen szolgájává szegült; s igyekezett azt a nevelés megoktatás kiesinyes felfogása útján támadt egyoldalúságtól megmenteni, vagy helyesben, jobb csapást vetni eléje.

Korunk felvilágodottsága eszerint a nevelés ügyében is indokoltabb alapot keres vala akkor, midőn a paedagogusok egyoldalu hypothékáit félrevetve, a nevelés céljául könnyebben kivihető elveket állapít meg.

Nem tagadható ugyan az sem, hogy az eddig való deductív elméletek a magok helyén megállanak kevés kifogással; de bizvást állithatjuk, hogy manapság általában semmi esetre sem. Fölösleges itt a történelem egyes adataira rámutatnunk: Rousseau Emile-je ugy, mint Basedow Emilie-je, a Philanthropin szülötte, és Franke pietismusa stb. egyoldalúságnak bizonyultak be. Igy Kant a priori-fajta elmélete, Hegel s a többi böleselő idealismusa megint csak nem adhaták meg a kellő irányt, mely az oktatás, meg a nevelés feladatát tisztába hozza.

Herbart ¹⁾ szerint, kinek paedagogiáját empirikus (tapasztalatbeli) alapvetése miatt ismerik el közönségesen elvadóul, a tulajdonképen való nevelés a jövőre van irányozva; a férfiú céljai számára készíti elé a gyermek-növendéket. Igaz, ez a meghatározás tágabb sokkal, hogy az ellenkező véleményen állók fogárdossága gáncsolni valót ne találna benne. Hiszen a férfiú céljai mily sokneműek lehetnek!

Pedig megvan ennek az alapvetésnek is a maga jó oldala; mert ha nem vonható is le valamennyi cél belőle, azért mégis rendszeresítheti azokat a nevelő egységes, összefüggő tervvé utólag.

¹⁾ Allgemeine Paedagogik.

Igy Herbart a tapasztalás tényeiből vonja le a szabályokat, miknek megtartása képezi a nevelő feladatát. Olyanok ezek a tények, hogy részben az ethika világát szellőztetik, részben pedig oly gondolatkört alakítanak a növendékben, a mely belső szabadságát biztosítja.

Ezen az úton azonban az oktatás terére léptünk át, melyről egyedül ejthetünk pár szót e helyütt.

Az iskola nem nyújthat céljához hiven csak általános művelésget, mert akkor az eszközt ismerné el céljául. A gymnasium magasabb érdekek tudatát köteles a növendék lelkébe csepegtetni, melyeknek birása és élveztetése által a társadalom hasznavehető polgárává képezheti magát. S ezek szerint az oktatás kettős célja magasul ki: a formális — a gondolatkör egységes, rendszerbe öntött megalkotása, és a materiális — a magasabb érdekek fölébresztése. Amazt a helyes tanmód szüli, emezt tanár és szülő egy a mást segítve, támogatva.

A tanár jó methodus alapján ismereteket nyújt a növendéknek. Ez a methodus aztán empiricus, speculatív, aestheticus képzést célozhat akár külön, akár együttesen: mindenesetre magasabb érdeket támaszt az ifjában. Herbart ¹⁾ ezeket az érdekeket az értelem érdekeinek nevezi, míg a részvét érdekeit sympathikusnak, társadalmi és vallásosnak tartja. Szerintünk ezek az utóbbiak jelölik ki a házi nevelés feladatát, míg amazokban inkább a gymnasiumi tanítás feltételeit ismerjük fel. De ezzel korántsem állítók azt, hogy az értelem érdekeit nem segíthetik elé a szülők, s hogy viszont a tanároknak nem áll módjokban a részvétbeli érdekek fölkeltése vagy fejlesztése.

Ép ez az egy a másba áthatolása a gymnasium és a szülők nevelésének bizonyítja azt, hogy a szülőknek is van más feladatuk a passiv magatartásnál a növendék oktatását illetőleg. Annak az ifjúnak, ki otthon alig talál érdeklődést az iránt, mit az iskolában hallott és tapasztalt, lehetetlen megoldania jövője nagy kérdését.

Feladatunk keretén kívül esett ezeknek az érdekeknek egyenkint való megoldása: a házi nevelés pár hiányára s fogyatkozására rámutatást célozván csak e sorok, az ifjúságnak jövőbeli szerepléskörére kívánunk reflectálni; illetőleg jelezni a szülők feladatát ott, hol a tanár keze meg van kötve. Alapvetésül a részvét érdekeire utalunk, mint a melyek legin-

---

¹⁾ U. o.

kább összefüggenek az ifjúnak társadalmi és honpolgári állásával.

Közös abbeli meggyőződésünk, hogy az oktatás csak úgy hoz elé üdvös eredményt, ha tudatossá vált tanár és növendék, meg szülő és gyermek lelkében. Határozott célt kell tehát az oktatásnak maga elé kitűznie, melyet ismerjen aztán kellőleg az ifjú. Különben célját téveszté a gymnasiumi nevelés.

Az erre való tekintet természetesen más és más a különböző irányú intézeteknél a szerint, a mint túlnyomólag a humaniórák részesülnek művelésben és amint a reáliák képezik az oktatás feladatát.

De még az a nehézség is fölmerül sokszor, hogy a helyes tanmódnak az individuum egy vagy más tárgy felé rokonszenves fordulásával is meg kell küzdenie, mikor a pusztá előszeretet megnehezíteni törekszik a gymnasium felkarolta cél életbeléptetését mindenegy növendékében.

Eltekintve attól, hogy ez a fajta oktatás mellékesen mégis célozza az általános műveltség megadását; kétszeres a nehézség a tanárok működésében, s így a nevelés feladatának hovákorább való megoldásában okszerűleg keresik a szülők támogatását.

Nem az értesítők felett töprenkedés tehát, s nem is az ígéret, az örök szánom-bánom képezi a szülők rokonszenves megfigyelését; hanem az otthon észlelt hiányok óvatos számbavétele, és bizalom a tanárok iránt, mikor azok végezik — tágabb körben — az apák meg anyák kötelességét.

I.

A sympathetikus érdek.

Az érzelmek dolga ideális céloknak szolgálni. Közös sajtáságunk az egyes eszmék után rajongás; még inkább áll módjokban ez az ifjaknak, kiket a pusztá szó, a merő képzelet játéka csak úgy elkapottá tesz, mint a parányi kiseddet apró csebeceje, bohókás mulatozásai. Az ideálok megértése, vagy öntudatatlan tisztelése velünk született valami, s ki mondhatja magáról, hogy nem merengett el oly képeken, miket egyedül a képzelem tud lelke elé varázsolni? A genius csókját aprájában-öregében vettük mindnyájan, vagy igen sokan; s ily

körülmények közt a nagy eszmék iránt ébredt rokonszenv számbavétele kétséges maradhat-e?

Az ifjú egészen a szívé; mit megfontolás, elmélkedés támaszt lelkében, azon is meglátható rögtön az érzelmesség könnyü leple, az a gyengéd burkolat, mely az ismeretek merev formáját kiválni még nem hagyja. Ebből az okból a szellemére hatás indokolt még akkor is, ha tán az eléje tárt ismeretek felfogása tudatosabbá vált az ő lelkében, mint többi társánál.

Ne higyük azt, hogy a fiatal lélek lassan-lassan ébredő működése nem fogad el, vagy épen nem szorul támaszra. Fokozatosan fejtekezik az csak ki az ideális felfogás, a képzelem alkotta ábrándok és vágyak köréből, mint valami burokból, s a szerető hozzájárulás azok részéről, kik hozzá legközelebb állók, bizonyára nem tévesztheti célját.

Egy kép a természetből, vagy a történelem rövidre szabott vázlata elegendők arra nézve, hogy az ifjú szellemét a lelkesedés tüze fogja át. Évről-évre a reflexiók világában mozog; kezdetben ugyan elfogultabb megfigyeléssel, de utóbb mindig tudatosabban.

Minden tárgynak megvan a maga fajta hatása; s azok nyelv-történelmi csoportja ép úgy melegít a hajdankor vagy modern műveltség emlékein merengő lelkesedés tüzevel, mint a reáliák boncolgatása ifjú hevet önt a tudásvágyó szellem életébe.

Nem mondjuk ezzel azt, hogy kizárólag ezt az irányt, ezt a subjectív tulajdonságot figyeljék meg azok, kikhez a növendék művelése tartozik: a sympathikus érdek, mint a mely gyökerét a házi nevelésben találja fel, s első sorban intenzívításra törekszik, nyilvánul elkülönített körben szintén, mikor nem a tanár és tanuló társak, hanem a csendes otthon hívja fel az ifjút a hallott elméletek, a tapasztalás, meg a megfigyelés nyújtotta eszméknek reflexiókká alakítására.

Ekként a rokonszenv (sympathia), hogy intenzívítással magasuljon, nem az iskolát ismeri el jogos teréül, hanem a család körét, az egyszerű otthont, hol az ifjú szelleme lassankint önálló alapra vergődhetik.

Különös lehet ez az állítás azok előtt, kik megszokták már azt a szót, hogy a növendék otthon csupán a ráfigyelő vagy az emléző szerepét vigye, s ha ébbeli dolgát elvégzé, szórakozzék.

Ily állítás cáfolata feles munka az előtt, a ki meghányta — vetette kissé elméjében azt a problémát szintén, hogy az ifjú nem az iskolának tanul, hanem az életnek.

S ezt minden szülőnek meg kell gondolnia.

Ki arra redukálja a növendék foglalkozásabeli körét, a mit ügyesebb fő — tapasztalásunk szerint — magában az iskolában is megtehet a nélkül, hogy otthon töltött idejét föl kellene áldoznia, — az gyermekében a passív ismételtetöt, az örökös gépet láthatja, ki más egyszerű — tankereten kívül álló — kérdést is megoldás nélkül kénytelen hagyni.

Pedig ezek a szülők még a lelkiismeretesebbek közé tartoznak. Akárhányszor tapasztaltuk, hogy sok házban még ezt a rövid időt is nyugósnek tartják vala az ifjú lelkére nézve és a szülők gondossága (?) inkább oly magán szórakozást teremt gyermekök számára, mely az ethika legprimitívebb ismereteivel bíró egyén előtt is lelket-testet ölnek bizonyul be.

És ez a szórakozás közönséges valami; szükségtelennek látszik mellette rámutatnunk több rokon fajtájára, mikor pajtasok is segítik elé a szellemes mulatságot, az épületes társalgást.

Ebből a hibás felfogásból aztán okszerűleg következtethető az a szomorú jelenség, hogy az ifjúság nyugnek tartja az iskolát, tehernek a tanulást; minden szó, minden lelkesítés meg buzdítás céltalan marad, s az a növendék is, kit elég fogékonysággal áldott meg a természet az iránt, mi szép, igaz és jó, — szárnyaszegetten, kedvet veszítve síri vázként bolyong a muzsák csarnokában.

Hol itt az a fellobogó tűz, mely eszményivé magasítsa a korábban nemés hajlamot; s hogyan várható ily elvadult szellemtől, hogy ha már társadalmi állást foglal el, jótékonyan és fejlesztőleg hasson környezetére?

Innét magyarázható meg egyúttal az is, hogy mért nem hatnak a szülők gyermekeikre oly körülmények közt, mikor az ifjú egymagán képtelen tudatára vergődni annak a célnak, melyet hiába iparkodtak tanárai vele megismertetni. A gymnasium eleget tesz kötelességének, ha rámutat az ismeretek hasznavehetőségére; azok után felelős nem lehet többé, nem számolhat be a mulasztásokért, melyek oka, csupán a család, az otthon.

Vagy tán az a válasz következik be állításunkra, hogy néhutt a család maga annyira elhagyatott, hogy gyermekének otthon való nőgatása, megfigyelése okvetetlenül hiányos annál az oknál fogva, mivel szegénysége nem utalhatja arra, hogy az ifjú szellemre óvólag, művelőleg hasson?

Ezt a választ a gyermekének túlságos szeretete sugallotta a szülők ajkára.

Nem képzelünk oly társadalmi állást, mely elhagyatottságában pár percet nem szentelhetne gyermekének, hogy intse és óva figyelmeztesse feladatára, hogy célzatosan szeme elé állítsa az ethika tükörlapját, s ha önfeledten rejti magát a semmittevés karjai közé, jóakaró, békéltető szóval ébreszsze fel szellemét lassú álmából.

Kevés jóakarót, pár szó és a szülő kötelességét betöltötte.

S ha ez iránt kérdést vetünk fel, valjon megtette-e azt? részéről igenlő feleletet kapunk.

Hiszen vajmi gyakran megteszi azt a fáradságot, hogy el-ellátogat a tanárokhoz, s tudakozódik nálok fiát illetőleg. Nem felelt-e meg ezzel szülői kötelmeinek?

Ha az oktatás célját egyedül fogyatékos ismeretek közlésében ismerné fel, akkor igazat adnánk neki; de mivel a főlebb jeleztük feladat nagyobb szabású, s kissé tovább tekintő, tagadólag válaszolunk.

S mitevők azok a szülők, kiket a szerencse javaival áraszt vala el?

Semmit, vagy csak annyit, hogy kérést intéznek szives elnézésért, jóakarótért, mikor már — ardet Ucalegon! Ha pedig ugyis „tűrhetőleg“ áll gyermekök, fölöslegesnek tartanak minden lépést holmi felvilágosításért.

Az eredmény ezen az uton világos: keletkeznek egyének a társadalomban, kik tiszteletreméltó állást foglalnak el, kik erőnek erejével magoknak vindikálják a „műveltek“ címét, s ha csak kissé beletekintünk is szellemökbe, felületességet vagy a gymnasiális ismeretek halvány utónyomait láthatjuk bennök.

Valóságos epigonjai a felsőbb társadalomnak!

Vagy tán nincs joga a hazának számon kérnie az ifjúság eléhaladását, s egyszer már önszülötteire is támaszkodnia? Vagy mért van az, hogy a külföld embereire kell szorulnunk manap is legtöbbször, míg honosainktól meg kell vonnunk a mindennapi kenyeret?

A hibát ne másutt keressük; nézzünk végig a magunk házatájékán. —

Hiányzik családjainkban a kellő odatekintés, mely rugalmasságot öntsön az ifjak lelkébe; hiányzik a megfigyelés, mely azonnal felismeri a valódi tényálladékokat a szellem előrehatolásában vagy visszamaradásában, s időtlen munkának nem tart bárminő tekintetet az ifjú jövőjére.

Panaszkodunk is eleget, kivált manapság, hogy ilyen megolyan kores az ifjúság; mihelyt leverte magáról az iskolák porát, csupa „felvilágosodott“ világfiakat kapunk, kik legkevéssbé sem törekszenek a szegény haza nagygyátételére, inkább annak fekélyeivé válnak.

Illusiókban nem szoktuk ringatni magunkat; inkább óhajtunk tárgyilagos alapon gyógyítani ott is, hol ugyanesak neki kell gyürkőzni a dologhoz, ha eredményt felmutatni óhajtunk.

Amaz érdek, a sympathetikus t. i. melynek félreismerése okoz e tekintetben minden bajt, tanárt és szülőt egy lépéssel közelebb von; csakhogy ezt a közeledést a szülőnek kell — nagyon természetesen — megtennie. Hogy miben áll ez, röviden elmondjuk.

A gymnasium arra való, hogy benne ismereteket gyűjtessen össze minden oldalról a növendék annyira, hogy ha szakpályát választ, mint a „tudós“ mellett „művelt“ elnevezésre is érdemes egyén szerepelhessen a társadalomban; ha pedig akár a szegényebb sors, akár a szerenese kedvezései más körbe ragadják őt, ne szaporítsa számát amaz individuumoknak, kik semmi egyebek, mint hézagos műveltségű lelkek, s kiknek igénye az élethez vagy fölötte csekély, vagy éppen túlságos.

A gymnasium feladatához híven, természetesen a követeltük hozzájárulással, szakembereket is megóv egyoldalúságtól. Pedig az ilyenek sem ritkák.

Igy tehát, a kétféle tekintet mellett is, egy az iránya az oktatásnak: rokonszenv keltése igaz, szép és jó iránt; vágytámasztás a tudományban elmélyedés után arra az időre, midőn az ismeretközlés formalismusa véget ért; odaadóvá, elmélyedővé fejlesztése az igyekvő szellemnek oly körülmények számbavételével, minők vagy minden esetben, vagy kevésbé, vagy csupán nagynéha adnak módot az önművelésre.

Nem új azért az oktatásnak ez az iránya: legfőlebb belezökentés a helyes kerékvágásba, melyet a paedagogusok eddigelé nem valami csinján-binján való módszerökkel kerülgettek. A gymnasiumi paedagogiai első sorban ugyan a tanárok ügybuzgalmát hívja fel; de nem feleli a szülőket sem, kikre a nevelésnek kétség kívül számítani kell.

II.

Társadalmi érdek.

A szocialistikus eszmék a mai korban oly nagy szerepkört vívtak ki magok számára, hogy ignorálásuk az oktatás terén lehetetlen valami.

Közönségesen úgy hangzik az ebbe vágó elv, hogy polgárokat kell teremtenie az iskolának a társadalom hasznára.

Az élet és körülmények sokszor másra tanítanak; így épen nem ritkák az olyan események, mik állapotváltozást szülnek akarva, nem akarva; s megint fordulnak elő esetek, mikor a véletlen befolyása okoz bajt vagy hasznot. Innét okszerű a paedagogia tapintatos megfigyelése, mert az eshetőségek számbavétele igen jogos fogás. Az oktatásnak ennél fogva körültekintőnek kell lennie, a jövő mozgalmasságaira számítani, s az eshetőleges módosulásokat megfigyelnie. E pontnál, ha valahol, káros a „medio tutissimus“féle elv mellőzése. A céljavesztett eszményiségre törekvés úgy, mint öntudatlan lemorzsolgatása az iskolai éveknek paedagogiai tapintatlanságra mutat. Oly egyének, kikből lángelméket akarunk művelni, ephemerségek lehetnek rövid időre; de a józan kritika rögtön rájuk üti a felületesség bélyegét. Viszont a világpolgárrá nevelés, vagy, hogy már a végletekről is sorát ejtsük a szónak, az eddig usurpált oktatás, mely minden kifelé tekintetés nélkül, a társadalom tekintetbe vétele hiányában hozott létre köreyszülőtteket, mert céltalanoknak bizonyultak be, merőben képtelenségek.

A kifelé tekintést, helyes célul ismeri el tehát a gymnasium; de midőn ezen az úton következetesen jár el, számít a szülőkre is. Így a családdal párhuzamban a historiai személyek vagy események tárgyalásánál, s az olvasmányokban előforduló

emberi és társadalmi viszonyok megfigyelésénél szolgál az oktatás melegsége a társadalmi érdek fejlesztésére.

Pár kép a századok hosszú sorából, vázlatos ismertetése az élet viszonyainak, a társadalomban nyilatkozó állapotbeli különbség eredményei és okozata: valóságos bibliáját képezik a növendéknek. Az ógörög nép erőteljes subjektivismusa, Stesichorus, Alkmános és Pindár ódai szárnyalása, az attikai nép műveltsége, a Solon és Lykürgus alkotta görög polgár tiszteletteljes egyénisége, a képfaragás remekei, az architektónika fel egészen Róma fénykoráig, a renaissance stb. mind megannyi kiváló jelenség, melyet a historia részben az ósiség, részben a haladás ragyogó világánál tüntet elénk; egy-egy derítő pont az ifjú szellemére; kisebb-nagyobb virányos partvidék, hol élete sajkája gyönyörrel megpihenhet. S a nyelv és irodalom mi más egyebek, mint útmutatók ahhoz az ösvényhez, mely a századok csodálásához vezet? Így a természet-tudomány és a mennyiségtan stb. mind a történelem segédkezén jutottak a most elfoglalták színvonalhoz.

A gymnasium ama jeleztük érdek szánbavételével ily irányban helyesen jár el, mikor módszeres oktatása egyik — s pedig fő — céljául azt tűzi ki, hogy a társadalomnak hasznavehető polgárokat kíván adni. Áll is eléje ebbeli kötelmének úgy, a hogy teheti; de egymagán csetlik-botlik a munkája. Valamint a sympathetikus érdek, úgy a társadalmi szintén óhajtja az oktatás szövetkezését a családdal, hogy ne csupán szórakozást nyújtson az az ifjúnak, hanem egyúttal ösztönözést is, meg intensívitást.

Közönségesen tapasztalható a szülőknél, hogy minden másban erősek; csak gyermekeik irányában gyengék. Főképen e pontnál nyilatkozik ez a gyengeségök. Csirája ennek természetesen a fölös engedékenység, a gyermekek túlságos szeretése. Nem valami nagy dolog kell ehhez aztán, hogy hamar meglegyen neki a rossz fogantatja.

Sok szülő meg, csupa végletességből, szinte agyongyótri gyermekét abbéli hibája következtében, hogy helytelenül fogja fel az oktatás célját; s azt hiszi, hogy az a könyv, melyet a gyermek kezébe ad, valóságos orákulum, honnét tótágast áll a haladás útja fölfelé; hiszen, ha Oberon bűvös sípja annyira meghatotta a bagdadi vén kalifát, hogy majd nyakaszegetéig

ugrált lelkesedésében, — minek szorulna a növendék szülőjében másra, mint jóakaró szenvedőlegességre; s nem hiábavaló szórszálhasogatás-e minden serkentés, hogy az apák és anyák a jövőért taníttassák szülöttjeiket, s ne pusztán oktalan célokért?

Nem kell kommentárt írunk fölebb irt állításunkhoz; csak pár vonással kiemelése a családbeli nevelésnek, eleget bizonyít melletünk.

Az ifju naponkint előadásokra megy, ott elüldögél öt órán át; beszél is, hall is, ha tud és akar; aztán haza megy; lát arcokat érdeklődés nélkül, hall talán, ha még kicsiny, a fajta kérdéseket, hogy felelt-e? tudott-e? — — egyebet semmit, s egészen nekinyugodva, mint a ki nagy bölesen végzi vala munkáját, indul szórakoztató multság után. Ha még kevés igyekezet is van benne, azt is megteszi, hogy játéka előtt végig lapozgatja könyveit.

Ez a soros munka nyole gymnasiumi éven keresztül.

Mikor aztán felsőbb tanintézetekbe lépésről van szó, nagysokára föliseri magában a hátramaradást.

Mert van akárhány eset, hogy kitünő érettségijével is azon veszi észre magát az ifjú, hogy ismeretei közt hiányzik valami összefüggő kapocs, melyet megnevezni nem tud, s melyet az iskola meg nem adhat.

S boldog az az ifjú, ki — bár fogyatékosan, — idején észreveszi ezt a hibát.

Azonban ki tartja megnevezhetőnek amaz ifjaknak a számát, kik még az egyetemenbeli éveket is céltalanul úszák keresztül, s adnak önmagokban hitvány nyomorékokat?

Vagy hány ifjú az, ki tudatosan jelöli ki jövőbeli élete pályáját és hány az, ki arra már jó eleve előkészíti magát?

Pedig a gymnasium előkészítés arra a jövőre.

Innét van az, hogy mért bámulunk meg oly fiatal egyéneket, kik szorgalmuk következtében egyszerre, mint pályavégzett emberek, állnak előttünk.

Az ily példák kivételesek, amint kivételesek, amint kivételes a jó nevelés szintén.

Nem tagadjuk, van egy pont, a hol a kolleténél is ügyesebben járnak el a szülők. Pedig ez is a társadalom körébe vág.

Itt a nők nevelése is rangos szerepet visz, s vetélkedik amazzal: értjük alatta az életvagy, a szilaj örömök tömjénezésszerű ápolását, mely annyi kedély meghasonlását idézte elé,

annyinak lelki halálát okozta; mert mindent lerak a supersaturált ifjúság lába elé, csak egyet nem ad meg neki: belső erkölcsi értéket.

„A lelket nézd! mit ér a délceg alkat,
Ha benne szép s jó lélek nem lakik?

Euripides ap. Stobaeum, Florileg.

Igy, e mozgalmas körből, vézna szellemeket látunk kívánszorogni, kik gyermekkorukban felnőtt egyének, sokat élve és sokat tapasztalva. De ez a tapasztalás elég aztán egész életükre. Látunk ifjakat, kik rakoncátlankodásuk, fenhéjázásuk folytán önkénytelenül is nehéz sóhajt fakasztanak az idősbek szívéből, s kényszerítik elmondaniok fölöttük a régi mondást: Nem úgy van most, mint volt régen!

Akár egy másik Diogenes keresgélhetne ifjúságunk körében becsületes, szerény ifjakat, kik fölismerve hivatásukat, csendben művelik magokat, s kikben mint a költő mondja:

„Titkon érik a nagy eszme
Ezalatt.
Megjelen, — nem látja senki,
És nem hallja senki sem“.

Redwitz „Feuchtersleben.“

III.

Vallási érdek.

A paedagogia hármassal, de szorosan összefüggő irányt követ működésében: etikait, pszichologiait és vallásbelit. ¹⁾ Kinek-kinek individualitása megint majd az egyikhez, majd a másikhoz hajol aszerint, a mint azt a növendék szellemének igényei hozzák magokkal.

Egyáltalán, mint már fejtegetésünk folyamatából kiválik, a nevelés a személyiség ideálját célozza; miben a vallásosság fogalma szintén feltalálható. A nevelés tehát karöltve működik isten akaratával. Leibnitz ezt az utóbbit actív és passív különbsége szerint méltatja. Isten a jót actíve akarja; hogy azonban mint nyilatkozzék ez a jó a növendékben, az pusztán passív akarata; vagyis bizonyos oknál fogva — mit fejtegetnünk helyén kívül álló volna — a jót, a jónak felfogását rá-

---

¹⁾ Ziller Allgem. Paedagogik.

bízza az emberre. Intentiója bizonyosan nem más, mint az, hogy az egyén az ő segítségét, támogatását vegye igénybe. Innét ok-szerűen következtethető az, hogy a vallásoktatás hidegen ne hagyja a tanulót; mert ez van hivatva arra, hogy zárkövet képezzen lelki életére nézve és azt belsőleg egységessé tegye. ¹⁾ Különben csak indifferentiát vagy épen ellenszenvet szül, mint jelenleg is majdnem minden művelt emberen látszik. Különösen a gyermeknél, hol a vallás szükségének érzete még teljesen hiányzik, csak emlékezetbelileg felvett hitté válik a vallásoktatás, ha a jelzett követelménynek meg nem felel. Hogy itt más is követhet el hibát, utóbb kimutatjuk.

Legnagyobb tapintattal kerüljön tehát a vallásoktatás mindent, a mi tagadhatatlan természeti törvényekkel, vagy a tudományos kutatás egyéb elismert eredményével ellenkezik. Különben mythikussá válik legtöbb tana az ifjú előtt, mi legfőbb aesthetikai érdeket kelt benne; vallásit azonban soha.

De másrészt fel is adja így minden hatalmát és igényét a vallásoktatás paedagogiai becsre nézve; mert ahelyett, hogy emelőleg és szívet nemesítőleg hatna a tanulóra, háborgatja elfogulatlanságát, eltöltvén lelkét megoldhatatlan ellenmondásokkal. ²⁾

Tapasztalásból tudjuk, hogy a középiskolák ifjúsága, mi helyest tollasodni kezd, közönyössé válik isten és vallás iránt. Azt hiszi az ember, hogy utóbb majd csak megbarátkozik azzal a gondolattal is. Pedig évei haladtával fokozatosan hidegül íranta, s ha már maga is családalapítónak lett, mint aféle babonás, obscúrus dolgot küszöböli ki háza szentélyéből. Első rendben tehát, mert a felvilágosodottság ösvényén (?) haladnak a szülők, magok okai annak, hogy a hit és erény lassankint kihalnak az ifjúság kedélyéből; hogy ezen az úton készítik elé ama lazultságot, hogy ne mondjuk — a családi boldogság ama sokszoros hiányát, mely megmértelyezetté teszi a házasfelek életét, s gyermekeik jövőjét. . . .

De nem csak ennyiből áll eme hibának a következménye. Nem mindennapi sajnos tapasztalás-e az, hogy a felsőbb osztályok tanulója rangján alul állónak tartja az oly egyének tisztelését, kik akár korra, akár tudományos képzettségre tán még-

¹⁾ Herbart u. o.

²⁾ Suppan „A középisk. did. alapvonalai“ Herbart. u.

sem állanak kritikája alatt? Vagy nem panaszkodnak-e a szülők óráról-órára, hogy ilyen meg olyan bánásmódban részesülnek gyermekeik részéről?

Rosz lábon áll a családbeli nevelés ügye, valljuk be őszintén; inkább elnézők a szülők, mint megfigyelők; inkább rossz példaadók, mint a hajdani szigor típusai; inkább a szív, mint az ész emberei!

Isten és vallás szigorúbb számbavételét óhajtjuk tehát a család körében, mert nélkülök ethikai alapját veszíti az iskola s vele együtt a társadalom.

Mi minden bajt innét származtatunk. Ha kérdezzük, mért hallható apró gyermekek ajkán vérlázító piszkos beszéd; mért koraérett fiatalságunk annyira, hogy legszebb korában fonnyad el; honnét az a jelenség, hogy a lányok bábujátékok helyett pár regényes eseménykével iparkodnak gazdagítani rövid életüket jóeleve; s hogy végül mért fűzhetünk oly kevés reményt jövőnkhez, boldogságunkhoz? — a felelet ez: rossz nevelés, valláshiány!

Természetesen közös jó tulajdonságunk a mentegetőzés. Ennél a pontnál aligha nem kapunk egyetemes veto-választ. Ebben a házban ilyen óvatosság uralkodik, amabból meg valószínű tagadását olvashatjuk ki állításunknak; ez a család pl. megfigyeli a gyermeket, tanultat vele stb. amaz plane még imádkoztat is! . . .

Itt a „non plus ultra“-ja a házi nevelésnek.

Hanem azért a vallási érdek felköltése teljesen hiányzik.

Pedig, ha a csodák korán keresztül estünk is, amaz időkhöz nem jutánk még el, mikorra a társadalomnak merőben reális alapon nyugvása okadatolható leszen.

Addig szabjuk szűkebbre kissé a tág korlátokat, s szabádsuk fel az ifjúságot ama ködös légkör nyomása alól, mely testét-lelkét idő előtt elhervasztja.

Nem mindennapi jelenség a jó példa sem, kivált a nevelésben. Pedig nagy a vonzó ereje az ifjúságra. A pipere, a hiúság azért közös hiba, mert másoktól úgy láttuk. Derék, szorgalmas apáknak — ha kevésbé tudnak is nevelni — jóra való a gyermekeik is. Maga a nevelés szintén az utáztatásban találja fel egyik segéd eszközét. Exempla trahunt — tartja a közmondás, igazolja tapasztalásunk.

A mondottak kellő megvilágításba helyezik a család kötelmeit a vallási érdekekkel szemben.

Adjanak a szülők oly nevelést gyermekeiknek, a mely szükségképen valónak tüntesse fel előttük a vallás igazságait, hogy a gymnasiumnak ne kelljen hithideg, érzéketlen szivekhez szólnia.

A gymnasium a házi nevelés kiszabta alapon épít: ha ez az alap már otthon korhatag, ki tartja a fölé alkotott épületet szilárdnak, erőteljesnek?

Ha a szülő meggyőződése más, ám tartsa kiki a magáét; de ne engedje meg az ifjú kedély megmétélyezését, mert meg van írva: „Opportet, ut scandala fiant, — sed vac scandalisantibus.“

Utóbb az oktatás is befolyhat ennek a hibának az elősegítésére. Felsőzég tanítás, valamint egyéb tárgynál, úgy a vallás körében is, nagy hiba. A paedagogia oly elveket ajánl ebben a tekintetben, a melyek — ha a házi nevelés elveti vala a jó magot — kétségvevönhatatlanul hasznavehetők. Le kell mondania tehát a vallásbeli oktatásnak minden dogmatikáról, s csak az épületesség terén mozognia. Felsorolhatjuk rövidletben Herbartnak idevágó elveit: Az egész vallásoktatás magvát az istenség fogalma képezi. Ezt a gyermek felfogásához kell idomítania az oktatásnak. Célszerű eszközök erre nézve a helyes sorrendbe ígatott bibliai mondások, melyekből leginkább annak a viszonynak felfogására jusson eleve a gyermek, mely szülői és közte létezik. De van más hasznuk is eme mondásoknak. Oly fogalomra tesznek szert, mely tágitja a gyermek tekintetét, és a világot, mint célszerűen berendezett egészet tünteti fel előtte, melynek részei nemcsak esetlegesen jutottak egymás mellé, hanem lényegesen egymáshoz tartozók is.

Innét következetesen jut az ifjú annak tudatára, hogy a világ, a társadalom s így ő maga is függ bizonyos felsőbb lénytől, kit a történelem tanulmányozásában mindig helyesben és helyesben ismer meg, s kinek példája, mint a valláserkölesi ember örök eszményképeé, jótékonyan hat szívére.

Ezek a gyúpontok, miket a vallásoktatás a szülők elé tár megfigyelésül.

Nem vakbuzgóságot akar terjeszteni általok, hanem oly érdek ébresztését célozza az ifjak szelleme világában, mely tu-

datossá teszi előttük a religiót és az ethikai alapfogalmakat, melyek amint egymás nélkül meg nem állhatnak, úgy ismeretök hiányában a társadalom is elveszti leglényegesebből összekötő kapcsát.

Oly egyéneket akar nevelni, kik nem azért lépnek a világba, hogy megfélekedzenek rendeltetésökről, s dehonestálják magokat és magokkal a társadalmat.

Igy az iskola a „felvilágosodás,” a „haladás” ellenlábasa nem lesz; mert maga is értelmi felvilágosodást követel, s nem engedi meg egyúttal azt, hogy a szív és kedély szavai csirájokban elfojtassanak.

A hármás érdek bemutatásával jeleztük amaz irányt is, melyben a család nevelésének mozognia kell.

Nem szólhatunk e helyütt a többi érdekről, bár — mint főlebb említők — azokra szintén befolyhat a szülő. Főkép az aesthetikai érdek felköltése áll módjában, mint a ki a maga példájával fogékonyságot kelthet az ifjában a szép iránt.

Igaz, a szép megismerése önmagában és másokban egyenes rámutatásra szorul; ezt a rámutatást pedig egyenesen az iskola köteles megadni.

Igy a kérdés egymagán is méltó a megvitatásra, amennyiben kettős oldaláról vehető szemügyre.

Ébreszthet aesthetikai érdeket az iskola, ébreszthet a szülő és az otthon.

Az igaz, hogy ama főlebb kifejtettük három elv szintén tekintetbe veheti az aesthetikai képzést, amennyiben oly egyént képzelni sem tudnánk, a ki művelt lelkület mellett finom érzéssel, a szép iránt fogékonysággal és izléssel ne bírna. Tagadhatatlan az, hogy ezek hiányában kihal minden érdeklődés keblünkben nemesebb tárgyak, magasztos eszmék iránt. Innét van az, hogy csak elvétve akadunk nálunk, magyaroknál afajta emberekre, kik a köznapiság szűk köréből kilépve nem találják ismeretök körén kívül állónak a művészetek tárgyait.

Hanem átalán a magyar ember haladni nem akar, s tud az eféle dolgokhoz, mint a véneki asszony a spárgafőzéshez.

Ignoti nulla cupido.

A szülők fejtegetésünk tárgyával tisztába jöhettek.

Mi az oktatás feladatát felsőbb szempontból vettük fel; szóltunk röviden, de egyenes rámutatással.

Az iskola eszerint nem az a hely, hol kizárólag minden

segítséget föltalálhat a növendék szelleme: a gymnasium a szülőkre is rászorul.

Főképp az aethikai alap erősebb megfigyelését sürgetjük e végsorokban, mert annak mellözése fölötte megnehezíti a tanárok működését.

Körültre-kintőbb legyen a család, ha valjon nem fedez-e föl olyasmit gyermekében, mi annak szellemi ügy, mint testi kárára lehet sokszor annyira, hogy művelődésre egyáltalán képtelenné válik? Vegye tekintetbe a szülő azt is, hogy a tanárnak az ifjak önérzetére kell hivatkoznia ott, a hol hiányt, fogyatkozást vesz észre; s ha ez az erkölcsi alap el van fojtva a szellemben, mitevő lehet a tanár? —

Qui potest capere, capiat . . .

Elvárjuk továbbá azt is, hogy a szülő, kivált ha módjában áll, ne maradjon passív szemlélője fia eléhaladásának, hanem adja meg a szellemnek azt, a mi a szellemé; adjon rugékonyságot a fiatal kedélynek és csepegtessen belé vágyat felsőbb cél után; mert az existentia lehetősége manapság művelt egyénnek nem tudható be kiváló érdemül. Megélni az együgyű nép is tud, de a szellem munkálatai mind megannyi érdemek!

Vajmi könnyen teljesíthető feladat ez, csak kevés akarat kell hozzá.

Végül ne feledje a szülő, hogy gyermekéért felelős; s ez a felelősség nem csupán annak gondozásában áll, hanem abban is, hogy karöltve az iskolával öntudatosá tegye a szellemét a szó legnemesebb értelmében.

Ismerje az ifjú, hogy mit és mért tanul; érezze azt, hogy neki is kell majdan szerepelnie a társadalomban.

Csakhogy az ő szereplése köre méltó lesz-e a sok fáradozáshoz, a sok gondhoz, miket okozott — egészen tőle függ.

Mindenki a maga szerencsésjének a kovácsa.

A növendék jövője szempontjából fogtuk fel a kérdés komolyabb oldalát. Elég kimerítően nem szólhattunk, de hiszszük, arra nézve mégsem fölöslegesen, hogy a család kissé körülte-kintőbb legyen.

Vannak mulasztások, miknek pótolása csupán időkérdés; vannak azonban olyanok is, melyek erős kihatással bírnak az ifjú szellemére, gondolkozása módjára és ekkép jövőjére is. A

nevelés körében észlelt mulasztások káros voltát közösen észleljük, közösen fájlaljuk.

De az a kor, melynek valamennyien munkásai vagyunk, beleunt már az örök jajgatásba, s inkább óhajtja ama napok elérézését, a melyek egy szellemre képzetebb ivadék fenköltségét, művelt eléhadását hangoztassa.

Tán megszűntünk már egyszer a halogatás, meg a reménykedés osztályosai lenni, s inkább hiszünk a bajoknak, mik szemünk előtt egész leleplezettségökben állanak.

Méltó kritikai körütekintést várunk tehát a szülőktől; oly kritikát tehát, amely beszámolni is tud eljárásaért, mely nem palástolgatja magát a gyermekek iránt tanusított nagy szeretet által.

Csak egy ízben meg nem figyelése a növendék hibájának elégséges eszköz az ő kezében, hogy mulasztást mulasztásra halmozzon, sőt utóbb — ha intés vár rá — még ellen is szegüljön szülőinek.

Hogy ezek után mi a kilátás? — bárki elképzeheti.

Amaz elsorultak érdekek szorosabb számbavételét ajánljuk tehát minden szülőnek megfigyelésül.

Selmecbánya, jun. 24. 1877.

Tóth Sándor.

Adatok az intézet történetéhez az 1876/7. tanévben.

Az 1876/7. tanévben a tanulók rendes felvétele 1876-ik évi augusztus 30-tól september 3-ig tartott. Az ekkor felvett tanulók száma 134 volt. A tanév folyama alatt még felvételt 6 és eltávozott 7 tanuló. Ezek után a beirt tanulók összes száma 140; tanév végéig pedig maradt 133.

Az iskolai év september 4-én szokásos ünnepélyességgel nyitattott meg; az előadások pedig sept. 5-én kezdődtek és félbeszakítás nélkül 1877. é. jun. 15-ig tartottak az időszakok pontos megtartása mellett; az évi vizsgálatok pedig jun. 16-

25 folytak. A tanév alatt a király Ó Felségének neve s koronázási napján iskolai ünnepek tartattak; nagy hazánkfia boldog emlékű Deák Ferenc gyászos elhunytá évfordulójának alkalmából a város közönsége által febr. 16-án rendezett gyászisteni tiszteleten az ifjúság is részt vett és utána meghallgatta az elhunyt felett számukra tartott emlékbeszédet. A tanév június 30-án záratott be a „Te Deum“-mal egybekapcsolott zárünnepélyen.

Jelentékenyek a változások, melyek a tanév megkezdése előtt a tanári személyzetben történtek. A kegyes tanítórende a gymnasiumnál az igazgatói álláson kívül még hat tanári állomást köteles betölteni, s miután egyénei számának elégtelensége miatt kötelezettségének teljesítése miatt világiakat kellett fogadnia, m. é. jul. 31.959. sz. a. Müllner Pál kegyesr. áldozárt és ideiglenes igazgatót állásában megerősítette; Alleker Lajos, Bertalan Alajos, Harmath Gergely, Keszthelyi Endre, Mészáros József és Poruch Antal kegyesr. tagokat más gymnasiumi tanszékek elfoglalására helyezte át; az itt megüresedett hat tanszékre pedig hittantanárnak Ribianszky Adolf kegyesr. áldozárt és m. é. aug. 18-án 1128. sz. a. kelt rendelettel Eiselt Antal, Pflum Ferenc, Radits Elek, Tóth Sándor és Winter József világi helyettes tanárokat nevezte ki. Kirchmayer József világi helyettes tanár a vallás és közoktatási m. k. Ministerium m. é. jun. 17-én 13167 és f. é. jan. 16-án 560 sz. a. kelt rendelete folytán tanszékét megtartotta. Intézetünkbe járó izraelita tanulók vallástani oktatását a főigazgató úr f. é. jan. 2-án 4. sz. a. kelt rendeletével Rosenfeld Felixre ruházta. A rendkívüli tantárgyak közül intézetünk növendékei a francianyelv és az énekben nyerhettek oktatást. Az előbbivel 1 frt. havi díj mellett Roth Ferencz, az utóbbival pedig, melylyel a deákmise alatt az orgonajátszás is volt egybekapcsolva, m. é. sept. 28-án 22445 sz. ministeri engedély folytán 3 frt. évi díjjal Schosthal Ede lett megbizva. — A tandíjt m. é. okt. 6-án 21976 sz. a. kelt megerősítésnél fogva Ormay Armin r. tanár kezelte.

Barton József, a pozsonyi tankerület főigazgatójának lemondása után a vallás és közokt. m. k. min. m. é. jun. 30-án 14072 sz. a. kelt rendelettel ideiglenesen a tankerület egyik részét Wiedermann Károly pozsonyi, másikat pedig, melyhez m. é. jul. 13-án 14960 sz. a. kelt utólagos kiegészítő intézke-

déssel a selmecbányai kir. kath. gymnasium is csatoltatott, Dr. Klamarik János besztercebányai kir. kath. főgymnasium igazgatójára bízta.

A tankerületi főigazgató úr nov. 29-én látogatta meg az intézetet, s itt tartózkodása alatt mind az egyes osztályokat megtekinté, mind az épületet s annak fekvését, berendezését, tanszereit és szertárait vizsgálat alá vevé. Utolsó előtt való nap végül a VI. osztályt vizsgálta meg minden tantárgyból.

A tanári kar tagjai közül irodalmilag működött: Tóth Sándor, ki nagyobb tanulmányt írt „A lyrai álláspontrol“, „Arany J.-ról, mint lantos költőről“, „A m. lyráról“, „Castellar Lord Byronjáról“; megírta „Az ó-görög lyra történetét“ „A névmellékképzők functióját“, végül mint több lap munkatársa adott kisebb-nagyobb essayt, bírálatot. Winter József következő értekezéseket írt: „A másodrendü felületek általános tulajdonságai különös tekintettel a determinansok elméletére“. „Több változóval bíró függvények különzékelése és a több változót tartalmazó különzéki függvények egészélése“. „A hangelemzés“.

Nevezetes az utasítás ama rendeletek körében (feb. 13. 2752. sz. a.), melyek a módszeres eljárás tekintetében közrebocsájtást nyertek. A tankezelés egyöntetű, s könnyebben célhoz vezető utasításai ezek megadva a helyes irányt a tantárgyak részletes beosztására vonatkozólag. A lehető csoportosítás elvét tartják szemök előtt ama rendeletek, s egy-egy gócpont feltüntetését követelik meg a tanmódtól, melyek körül csoportosuljon a többi kiegészítő rész.

Kiadatott az „Uj rendtartás“ m. é. jul. 22-én 1278. sz. a. az év kezdetén, mely a tanulmányok miként való kezelését, a tanári kar működése körét, az intézet viszonyait stb. tárgyalja.

Kiadatott két ízben aug. 21-én 18748. sz. a. és febr. 22. 18748/1876 a tandíjmentesekre és a tandíjmentességre vonatkozó ministeri szabályzat.

E tanévben, az ifjúság részéről többen ösztöndíjat nyertek; u. m. febr. 21. 4086 sz. a. Fertsek Ferenc IV. oszt. tanuló, győri árva alap-féle ösztöndíjt; marc. 28-án 383. Bárdos József II. oszt. tanuló budaváci Mária-Terézia-féle kincstári ösztöndíjt; marc. 31-én 8192. Hevera János III. oszt. tanuló Jettim-féle

ösztöndíjt; marc. 8-án 5981. Krausz Kálmán II. oszt. tanuló érsek Széchenyi György-féle ösztöndíjt.

Ugyanezen évben jan. 3-án 28769. sz. a. kelt min. rendelet utasítást ad arra nézve, hogy az izr. ifjak mikor menthetők fel az előadásokra való megjelenéstől.

A mult évi 25183. számú min. rendelet közli a polgári iskolák tanulóira vonatkozó szabályzatot, ha azok a középtanodákba átlépni óhajtanak. —

Személyzet.

a) A kötelezett tantárgyak tanárai.

Müllner Pál, kegyes tanítórendi áldozár, igazgató, az orsz. középt. tanáregylet s a k. m. természettudományi társulat r. tagja, tanította a mennyiségtant az V. és VI. osztályban heti 8 órában.

Eiselt Antal, h. tanár, az orsz. középt. tanáregylet s a k. m. természettudományi társulat r. tagja, gymn. könyvtárnok, a II. osztály főnöke, tanította a latin és magyar nyelvet a II., a görög nyelvet a VI. s a természetrajzot az I. és VI. oszt. heti 18 órában.

Gyulai László, okleveles h. rajztanár, az orsz. középt. tanáregylet r. tagja, rajzi szertárnok, tanította a rajzot a I—IV. oszt. heti 16 órában.

Huber József, tornatanító, tanította a testgyakorlást az I—VI. oszt. het. 10 órában.

Kirchmayer József, h. tanár, a IV. oszt. főnöke, tanította a latin nyelvet a III., IV. és VI. s a német nyelvet a IV. osztályban heti 18 órában.

Ormay Armin, rendes tanár, az orsz. középt. tanáregylet s a budapesti philologiai társaság rendes tagja, a VI. oszt. főnöke, tanította a földrajzot az I—III. s a történelmet a IV—VI. oszt. h. 16 órában.

Pflum Ferenc, h. tanár, az I. osztály főnöke, tanította

a latin, magyar és német nyelvet az I. s a görög- és német nyelvet az V. oszt. heti 18 órában.

Radics Elek, h. tanár, gymn. jegyző, természetrajzi, vegy- és természettani szertárnok, a III. oszt. főnöke, tanította a mennyiségtant a III., a természettant a III. és IV., a természetrajzot a II. és V. s a vegytant a IV. és VI. oszt. heti 17 órában.

Ribianszky Adolf, kegyes tanítórendi áldozár és rendes tanár, a m. történelmi társulat r. tagja, gymn. hitszónok, tanította a vallástant az I—VI. s a szépirást az I. és II. oszt. heti 12 órában.

Tóth Sándor, képesített h. tanár, az orsz. középt. tanár-egylet s az írók és műv. társ. tagja, ifjúsági könyvtárnok, az V. oszt. főnöke, tanította a latin nyelvet az V. s a magyar nyelvet a III—VI. oszt. heti 18 órában.

Winter József, okleveles h. tanár, az orsz. középt. tanár-egylet s a m. k. természettudományi társulat rendes tagja, tanította a német nyelvet a II., III. és VI. s a mennyiségtant az I., II. és IV. oszt. heti 17 órában.

b) A nem kötelezett tantárgyak tanárai.

Roth Ferencz, városi aljegyző, a m. k. természettudományi társulat tagja, tanította a francia nyelvet heti 2 órában

Schosthal Ede, városi karmester, tanította az éneket heti 2 órában.

Az 1876|7. tanévben bevégzett tananyag.

I. osztály.

Osztályfőnök **Pflum Ferenc.**

Vallástan, het. 2 óra. Tan. Ribianszky A. Közép katekizmus. K. k. Sz.-István társulat kiadványa.

Latin ny. het. 6 óra. Tan. Pflum F. Nevek, igék, névmások, sark- és sorszámok, megfelelő példák fordítása. A szük-

séges szavak emlézése. Hetenkint egy írásbeli isk. feladvány. K. k. Schultz-Varga nyelvtana.

Magyar ny. het. 3 óra. Tan. Pflum F. Mondattanra fektetett alaktan. Értelmes olvasás helyesírás és folytonos gyakorlat. K. k. Szvorényi kisebb nyelvtana és olvasó könyvének I. kötete.

Német ny. het. 2 óra. Tan. Pflum F. Alaktan; fordítási gyakorlatok. K. k. Toepler gyakorlati nyelvtana.

Földrajz, het. 2 óra. Tan. Ormay Á. Általános földrajzi fogalmak. Magyarország. K. k. Visontay.

Mennyiség tan, het. 4 óra. Tan. Winter J. a) Szám tan. Tizes számrendszer. Négy első művelet egész és közönséges törtszámokkal. Mértékek és pénznemek megismertetése. A számok oszthatósága. A kettős tétel. K. k. Močnik-Szász K. b) Mértan. Pont. Vonalak, szögek, egyenközü vonalak, háromszögek és négyszögek szerkesztése s főbb tulajdonságaik megismertetése. K. k. Močnik után Szabóky.

Természetrajz, het. 2 óra. Tan. Eiselt A. Állattan. K. k. Papp J. Természetrajz elemei.

Rajz, het. 4 óra. Tan. Gyulai L. Sikmértan gyakorlati és rajzi mérések alapján. Egyszerűbb mértani ékitmények rajzolása emlékezet után. Sodrony és faminták rajzolása.

Szépírás, het. 4 óra. Tan. Ribianszky A. A szabályos és helyes idomú szépírástban nyertek elméleti és gyakorlati útmutatást.

Testgyakorlás, het. 2 óra. Tan. Huber J. Szabad-, rend-, eszközökön és eszközökkel való gyakorlatok, kiváló tekintettel a katonai gyakorlatokra.

II. osztály.

Osztályfőnök **Eiselt Antal.**

Vallástan, het. 2. óra. Tan. Ribianszky A. A ker. kath. az egyház szépsége szertertéasaiban. K. k. Supka Márton.

Latin ny. het. 6 óra. Tan. Eiselt A. A szabályos alak-
tan ismétlése mellett az alaktannak teljes befejezése; megfe-
lelő latin és magyar példák fordítása. Hetenkint egy írásbeli
isk. feladat. K. k. Szepesi.

Magyar ny. het. 3 óra. Tan. Eiselt A. A mondat-
tan tárgyalása, különösen a szókötés. A többi mint az I.
osztályban. K. k. Szvorényi kisebb nyelvtana és olvasó köny-
vének I. kötete. Hetenkint egy írásbeli iskolai feladvány.

Német ny. het. 2 óra. Tan. Winter J. Az alaktan be-
fejezése. A többi mint az I. osztály.

Földrajz, het. 2 óra. Tan. Ormay A. Ausztria bőveb-
ben és Európa. K. k. Visontay.

Mennyiségtan, het. 4 óra. Tan. Winter J. a) Szám-
tan. Az előbbieket ismétlése. Tizedes törtek. Olasz gyakorlat.
Röv. szorzás és osztás. Arányok és aránylatok. Egyszerű hár-
masszabály. Százalékszámítás. K. k. mint I. oszt. b) Mértan.
Sokszögek. Területszámítások. Idomok átalakítása. A körre vo-
natkozó tulajdonságok és szerkesztések. A kör terület és kerü-
let számítása. K. k. Močnik után. Szabóky.

Természetrajz, het. 2 óra. Tan. Radics E. Asvány-
és növénytan. K. k. Papp. Természetrajz elemei.

Rajz, het. 4 óra. Tan. Gyulai L. Szerkesztés a ponttól
a kerülékig körző és vonalzóval. — Körrajzok az emberi fej
egyes részeitől kezdve; az árnyékolás kezdete.

Szépírás. Mint I. osztály.

Testgyakorlás. Mint I. osztály.

III. osztály.

Osztályfőnök **Radics Elek.**

Vallástan, het. 2 óra. Tan. Ribianszky A. Az ó szö-
vetség bibliai története. K. k. Roder Alajos.

Latin ny. het. 5 óra. Tan. Kirchmayer J. Esettan hoz-
záteve a megfelelő latin és magyar mondatok fordítását. Latin
olvasmány. Szemelvények Szarvas Tirocinium prosaicumból II.
könyv 14—28 fej. III. könyv 1—3 fej. A szükséges szavak és
a nevezetesebb darabok emlézése. Hetenkint egy iskolai dolgo-
zat. K. k. Schultz-Varga mondattana. Tirocinium prosaicum ed.
Szarvas.

Magyar ny. het. 3 óra. Tan. Tóth S. Szószármaztatás,
szóvonzat, szórend. Egymás mellé és alárendelt mondatok és
osztályozásuk. Szokottabb ügyiratok. Gyakorlatilag a leíró és
elbeszélő irány begyakorlása. Hetenkint egy írásb. dolgozat. K.
k. Szvorényi nyelvtana és olvasókönyvének II. k.

Német ny. het. 2 óra. Tan. Winter J. Mondattani ala-
pon a fő-, mellék és számnév, névmás s az ige. Néhány költe-
mény betanulása. 2 het. egy írásb. dolgozat. K. k. Toepler
nyelvtana.

Földrajz, het. 2 óra. Tan. Ormay A. Ázsia, Afrika,
Amerika, Ausztrália. K. k. Visontay.

Történelem, het. 2 óra. Tan. Ormay A. A magyaro-
kat megelőzőt események s a magyarok története a vegyes
házakból származott királyokig K. k. Peregrinyi.

Mennyiségtan, het. 3 óra. Tan. Radics E. a) Szám-
tan. Az összetett arányok és aránylatok. Összetett hármassza-
bály. Kamatszámítás és társaságszabály. Vegyítés és láncsza-
bály. K. k. Močnik-Szabóky. b) Mértan. A körre vonatkozó
szerkesztések; a kör kerület és területszámítása. Tértan. Az
egyenes vonalak és síklapok kölcsönös fekvése. A szögletek. A
szögletes testek, fölület és térfogat számítások. K. k. Močnik-
Szabóky.

Természettan, het. 3 óra. Tan. Radics E. Általános
előismeretek. A testek belkülönbségei. Egyszerű testek. Savak
aljak és sók fogalma. Hőtan. Légtűnettan. Delejesség. Villa-
mosság. K. k. Greguss Gy.

Rajz, het. 4 óra. Tan. Gyulai L. Mértani rajz összehang-
zatban a mértani alaktan tanításával. Az 5 oszloprendszer.

Az emberi fej-rajzolásnak és árnyékolásnak folytatása. Rajzolás gypsz-minták után.

Testgyakorlás mint I. osztályban.

IV. osztály.

Osztályfőnök **Kirchmayer József.**

Vallás tan, het. 2 óra. Tan. Ribianszky A. Az új szövetség bibliai története. K. k. Roder A.

Latin ny. het. 6 óra. Tan. Kirchmayer J. Idő és mód tan a megfelelő magyar mondatok fordításával; a prosodia és metrika. Olvasmányok: Caesar de bello Gallico VI. könyv 1—28 fejezet és Pkaedrusból 25 mese. Hetenkint egy írásbeli dolgozat. K. k. Szepesi mondattan, Caesar (ed. Bartal), Phaedrus (ed. Szarvas).

Magyar ny. het. 3 óra. Tan. Tóth Sándor. Az ügyiratok kiegészítése. Az irály nemei. Költészettan. Hangsúlyos és méreates versek. Rimtan. Két hetenkint egy írásb. dolgozat. K. k. Laky D.

Német ny. het. 2 óra. Tan. Kirchmayer J. Mondattan Szóképzés. Helyesírástan. Két hetenkint egy írásb. dolgozat. K. k. Riedl nyelvtana. Olvasókönyv Mozart II. r.

Történelem, het. 2 óra. Tan. Ormay A. Magyarország története a többi király alatt tekintettel a világtörténet eseményeire. K. k. Peregrinyi.

Mennyiség tan, het. 3 óra. Tan. Winter. J. a) Algebra. A négy első mivelet egész és törtszámokkal. Első fokú egyenletek egy ismeretlennel. Aránylatok tana. K. k. Močnik-Arenstein. b) Tér tan. A gömbölyű testek megismertetése, fölület és térfogatszámítások. K. k. Močnik-Szabóky.

Természettan, I. félévben het. 4 óra. Tan. Radics E. A testek egyensúly és mozgástana; hangtan és láttan. K. k. Pisko.

V e g y t a n, II, félévben het. 4 ó. Tan. Radics E. Egyszerű és összetett testek. Vegytörvények. Vegyszámтан. A természetben vagy a közéletben előforduló érdekesebb anyagoknak tüzetesebb tárgyalása lehetőleg az egyfajú sorok alapján kíséreltet felvilágosítva. Havonként egy írásb. dolgozat. K. k. Fehér I.

R a j z, het. 4 óra. Tan. Gyulai L. A mértani testek távlati ismertetése. Építészeti stýlok ismertetése. Nagyobb fejmin-ták, egész emberi alakok, ékitmények minták és gypsz-öntvények után.

T e s t g y a k o r l á s mint I. osztályban.

V. osztály.

Osztályfőnök **Tóth Sándor.**

V a l l á s t a n, het. 1 óra. Tan. Ribianszky A. A kath-reli-gió igazságainak bebizonyítása K. k. Wappler.

L a t i n n y. het. 6 óra. Tan. Tóth S. Nyelvtani ismétlések s iránytani szóbeli gyakorlatok. Ciceroból Cato és Laelius s Ovidiusból Metamorphoseon I. XV. Hetenkint egy írásb. dolgozat. K. k. Cato és Laelius (ed. Heinrich), Ovidius (ed. Veress) és Sváby-Kolmár fordítási gyakorlatai.

G ö r ö g n y. het. 5 óra. Tan. Pflum F. Az alaktan a μ végzetű igékig. Megfelelő példák olvasása. Két hetenkint egy írásb. dolgozat. K. k. Curtius-Kiss nyelvtana és Schenkel-Kiss gyakorló könyve.

M a g y a r n y. het. 3 óra. Tan. Tóth S. Az egyszerű és szép irány ismertetése. Az elbeszélő és leíró műfajok elméleti és gyakorlati ismertetése. Két hetenkint egy írásb. dolgozat. K. k. Névy L. Írásművek elm. és Olvasmányok,

N é m e t n y. het. 2 óra. Mondattan. Ügyiratok fogalma-zása. Két hetenkint egy írásb. dolgozat. K. k. Német iránytan Csernitől és olvasó könyv Heinrichtől.

Történelem, het. 3 óra. Tan. Ormay A. Okor. K. k. Welter-Füssy.

Mennyiségtan, het. 4 óra. Tan. Müllner P. a) Algebra. Az előbbieik ismételése után a hatványozási és gyökfejtési műveletek. Első fokú egyenletek több ismeretlennel. K. k. Močnik-Arenstein. b) Mértan. Siktan a kör terület és területszámításáig. K. k. Močnik-Szabóky.

Természetráajz, het. 3 óra. Tan. Radies E. Ásvány- és növénytan. K. k. Kriesch Vezérfonal.

Testgyakorlás mint I. osztályban.

VI. osztály.

Osztályfőnök **Ormay Armin.**

Vallástan, het. 1 óra. Tan. Ribianszky A. A kath. hittan lényeges részei. K. k. Wappler.

Latin ny. het. 5 óra. Tan. Kirchmayer J. Nyelvtani ismételések és iránytani szóbeli gyakorlatok. Fordítási gyakorlatok Sváby-Kolmártól. Azonkívül olvastattak Livius III. k. 26—33 és V. k. 1—7 fejj. (ed. Grysar), Sallustius Jugurtha 1—30 fejj. (ed. Teubner) és Virgilius Aeneis III. k. 410 és XII. k. 100 verset és Eccl. I. k. 80 verset (ed. Bartal). Hetenkint egy írásb. dolgozat.

Görög ny. het. 5 óra. Tan. Eiselt A. Az alaktan befejezése. A mondatban főbb pontjai. Szemelvények olvasása. Xenophon. Két hetenkint egy írásb. dolgozat. K. k. Szepesi.

Magyar ny. het. 3 óra. Tan. Tóth S. Az elbeszélő, lantos és tanköltészet műfajainak elméleti és gyakorlati ismertetése. A többi mint V. osztályban.

Német ny. het. 2 óra. Tan. Winter J. A levelezés és ügyiratok gyakorlása. Elbeszélő költői művek olvasása és fejtegetése. A többi mint V. osztályban.

Történelem, het. 3 óra. Tan. Ormay A. Középkor. K. k. Welter-Füßy.

Mennyiségtan, het. 4 óra. Tan. Müllner P. a) Algebra. A másodfoku egyenletek. Logarithmusok. K. k. Močnik-Arenstein. b) Mértan. A síkmértan ismétlése és befejezése. Síkháromszögtan. K. k. Močnik-Szabóky.

Természetráajz het. 2. óra. Tan. Eiselt A. Állattan. K. k. Kriesch Vezérfonal.

Vegytan, het. 2 óra. Tan. Radics E. A vegy-, parány- és tömecsúly, vegyértékesség, a térfogati viszonyok s ezek törvényei kísérletekkel bebizonyítva. A különféle vegyképletek s az azokra vonatkozó nézetek. Az elemek s a nevezetesb szerves és szervesetlen vegyek tekintettel azok vegyhatására. K. k. Fehér I.

Testgyakorlás mint I. osztályban.

Szertáarak.

1. Könyvtár. A könyvtár gyarapodott ez évben 11 darab művel és Magyarország térképével vétel útján és ajándékozás útján a nm. miniszteriumtól: Jelentés a közoktatás állapotáról és Steinacker Ö. 1871. é. londoni világkiállításról írt művével. A kolozsvári m. k. egyetemtól: Almanachja; Megnyitó beszédek; Pályázatok kitüzése alkalmával mondott beszédek. Tanrend 1876/7 első és második szakára. Deák F. emlékezetete. A m. k. műegyetemtől: Beszéd a tanév megnyitásakor és Deák F. kor s jellemrajz. A m. k. földtani intézettől: Évkönyve IV. k. 4. füz. V. k. 1 füz. VI. k. 1. füz. A pozsonyi ker. ipar és kereskedelmi kamarától: Statistikai közlemények Trencsén megyéről. Ajándékba isk. könyveket küldöttek: Franklin társulat 25 dr. Lampel könyvkiadó 18 dr. Aigner L. 2 dr. könyvet.

A tanulók könyvtára 45 darabbal növekedett.

2. A természetrajzi szertár számára szereztetett emberi esontváz; ajándékul adott Ocsovszky V. polgármester úr 1 dr. és Tenczer tanár úr 4 dr. ásványt, Kahlich főerdész úr pedig két dr. kitömött madarat.

3. A természettani szertár számára vétetett: a csavar-törvény, ingatörvény, oldalnyomás, törési törvény Mariotte-törvény és kötött villamosság kimutatását eszközlő készülékek; Real-sajtó és Neef kalapácsa; Igenhous készüléke és 3 hangvilla hangfenékeken.

4. A vegytani szertár számára két szekrény készítettett.

5. A rajzi szertár gyarapodása áll 10 dr. ember-alak és 38 dr. ékitményi gipszöntvényből.

Az adakozók fogadják az intézet legszebb köszönetét.

Jótékonysági ügy.

a) Ösztöndíjas tanulók.

Bárdos József, II. oszt. tan. kincstári Mária-Therézia-féle alapítványból	120 fr.
Fertsek Ferenc, IV. oszt. tan. győri árvaalap-féle alapítványból	100 fr.
Hevera János, III. oszt. tan. Jettim-féle alapítványból	60 fr.
Krausz Kálmán, II. oszt. tan. érsek Széchenyi György-féle alapítványból	120 fr.
Ormay Lajos, VI. oszt. tan. budai Mária-Therézia-féle alapítványból	120 fr.
Tenczer Lajos, VI. oszt. tan. kincstári Mária-Therézia-féle alapítványból	120 fr.

b) Egyéb jótétemények.

Nedolyi-Fabian-féle 100 frtos alapítványnak ez évi kamatját nyerte: Vilmon J. IV. és Kolpaszky J. I. oszt. tanulók.

Selmecbánya sz. kir. bányaváros 15 frtot ajándékozott a testgyakorlásban kitűnő tanulók jutalmazására. Jutalmat nyertek: Ormay L. VI., Elsahs E. III., Dankó A. III., Zimmermann J. VI. és Kremnitza A. II. oszt. tanulók.

A selmecbányai k. bányaigazgatósági pénztárból 21 frtot szorgalmas és jó magaviseletű tanulók jutalmazására. Jutalmat nyertek: Edlmann O. V., Riedl Gy. V., Rafael J. IV., Balázs I. III. és Laun K. I. oszt. tanulók.

B. Geramb-bánya egylettől 15 ft. kegyadományképen szegény tanulók segélyezésére. Segélyben részesültek: Dalmady I. VI. és Vojnarovszky J. IV. oszt. tanulók,

A m. k. természettudományi társulat saját kiadványaiból 4. köt. művet a természettudományok tanulásában kitünő tanulók számára. A jutalom könyveket kapták: Ormay L. és Binder R. VI., Zindl B. és Harczer I. V. oszt. tanulók.

Egy névtelen nemes keblű jótevő 5 frtot adott jutalmúl Brandenburg Ferenc, IV. oszt. tanulónak a rajzban tett előmeneteleért.

A m. k. vallás és közokt. miniszter úr őnmaga nevében küldött Fekésházi-alapítvány könyvjutalmait kapták: Ormay L., Tenczer L. VI., Edelmann O., Harczer J. és Zindl B. V. oszt. tanulók a magyar nyelvben kimutatott szorgalmukért.

A magyar nyelv tanára Zindel Béla V. oszt. tanulóét szorgalmáért egy db. aranynyal jutalmazta meg.

A jótevők fogadják az intézet részéről a legszebb köszönetet.

Az érdemsorozatban használt számjegyek értelme.

Számjegy	Előmenetelre nézve	Magaviseletre nézve
1	jeles.	jó.
2	jó.	szabályszerű.
3	elégéses.	rosz.
4	elégtelen.	

Az érdemsorozatban használt rövidítések magyarázata.

M. t = mellék tantárgyak; héb. = héber; e. tm. egészen tandíjmentés; f. tm. = félig tandíjmentés; oszt. = osztóndíjas; ism. = ismétlő.

ÉRDEMSOROZAT.

I. osztály.

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes-e? ösztöndíjas-e? ismétlő-e?*)	Rendes tantárgyak										M. t.		
	Vallásán	Latin nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Természetrajz	Rajz	Szépírás	Testgyakorlás	Francia nyelv	Műének	Magaviselet
Accipe Károly	k	i	m	a	r	a	d	t					
Buxbaum Ferenc	1	4	2	2	3	3	1	2	2	2	—	2	2
Czirónyi Armin ism.	3	3	3	3	4	4	3	3	3	2	—	—	3
Danhauser József	3	4	3	3	3	4	3	3	3	2	—	2	3
Dankó József	3	3	3	3	3	3	2	2	3	1	—	2	1
Ertl Gyula	3	3	3	3	3	2	2	3	3	1	—	2	2
Feingold József héb.	1	1	2	1	3	3	2	3	3	2	—	—	2
Fischer Emil	1	3	2	2	1	2	2	3	2	2	—	1	1
Fischer Gyula héb. ism.	1	3	3	2	3	3	3	1	2	2	—	—	2
Gschwandtner Lajos	2	3	3	2	3	3	3	2	3	3	—	2	2
Hering István e. tm.	2	2	1	1	1	2	2	2	2	2	—	2	1
Hirschner István	2	3	3	3	3	3	3	1	2	2	—	2	2
Hönig Károly	3	3	3	3	2	3	3	2	3	2	—	2	2
Jarábek István	1	2	1	2	1	2	2	2	2	2	—	1	1
Kabina Győző	3	4	3	3	3	3	3	3	3	2	—	2	1
Kahlich Károly	3	3	3	3	3	2	2	1	3	2	—	2	1
Kohn Ferenc héb.	2	4	3	3	3	4	3	3	3	3	—	—	2
Kohn Gyula héb.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	2
Kolpaszky János e. tm.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	1	1
Laun Károly e. tm.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	—	1	1
Lukács József	3	3	2	3	4	3	3	2	3	3	—	2	1
Machan József	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	—	2	2
Maszárovits Gyula ism.	2	3	2	3	2	2	2	3	3	2	—	2	2
Márkus László	3	4	3	2	3	3	2	3	3	2	—	1	2
Móczik József	3	4	3	3	2	3	3	1	2	fm.	—	2	1
Nigriny Gyula	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	—	—	2
Petrnak Sándor	4	4	4	4	4	4	4	2	3	fm.	—	—	2
Potoczky Sándor	k	i	m	a	r	a	d	t					
Rakovan Ede	k	i	m	a	r	a	d	t					
Schindler Jónás héb.	2	4	3	3	3	3	3	3	3	2	—	—	2

*) Azon tanuló, kinek neve mellett az egyes rovatok hiányzanak, római katolikus, nem tandíjmentes, nem ösztöndíjas, nem ismétlő,

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes-e? ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Rendes tantárgyak									M. t.			
	Vallásan	Latin nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Természettan	Rajz	Szépíráás	Testgyakorlás	Francia nyelv	Műének	Magaviselet
Schlesinger Antal héb.	1	2	2	2	3	2	2	2	3	3	—	—	1
Schlüssler Mór héb.	k	i	m	a	r	a	d	t					
Schwartz József héb.	3	4	4	3	4	4	4	3	3	2	—	—	2
Sebe Aladár	k	i	m	a	r	a	d	t					
Sipos Antal	2	4	3	3	4	4	3	3	3	1	—	2	2
Skolnik István	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	—	2	2
Sossko János	2	3	3	3	4	3	3	3	3	1	—	2	2
Szabó József	2	4	3	4	3	4	4	3	3	2	—	2	2
Szuka Ferenc	2	4	3	3	4	3	3	3	2	—	—	2	2
Szpiska Mihály ism.	1	2	3	2	3	3	1	1	2	2	—	2	1
Sztokosza Gyula	3	4	3	3	3	4	3	3	3	2	—	2	2
Tenczer Sándor	1	3	3	3	2	3	2	1	2	2	—	—	1
Vladár Alajos	2	2	2	3	1	3	3	2	2	2	—	—	1
Vlkolinszky János	3	4	3	3	2	3	3	3	3	1	—	2	2
Weinert Tivadar ism.	1	2	1	2	3	2	2	1	2	3	—	—	1
Zaffiry István	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	—	2	1
Zsbánek Sándor	1	3	2	3	3	3	3	3	2	2	—	2	1

Összesen : 47.

II. osztály.

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes-e? ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Rendes tantárgyak									M. t.			
	Vallásan	Latin nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Természettan	Rajz	Szépíráás	Testgyakorlás	Francia nyelv	Műének	Magaviselet
Arnó Jenő.	2	3	3	3	4	3	3	2	3	2	—	2	2
Bárdos István ism.	2	2	2	3	3	3	1	1	3	2	—	1	1
Bárdos József öszt.	1	2	2	3	3	3	1	1	3	3	—	2	2
Dologh Lajos	1	2	1	2	1	2	1	3	2	4	—	2	1
Fischer Lajos	1	1	1	1	1	1	1	2	2	3	—	1	1
Gasparik Ferenc	1	2	2	2	3	3	3	3	2	1	—	1	2

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes-e? ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Rendes tantárgyak										M. t.		
	Vallásán	Latin nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Természetrajz	Rajz	Szépíráás	Testgyakorlás	Francia nyelv	Műének	Magaviselet
Grommen Arnold ism.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	—	2	2
Hacher Gyula	3	2	2	3	2	3	2	1	3	1	—	1	2
Haiczl Kálmán e. tm.	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	—	1	1
Hajdú József	2	3	2	3	2	2	1	3	2	2	—	2	2
Harczer Gyula	1	1	1	2	1	2	1	2	2	1	—	1	1
Kaczvinszky László	3	3	3	3	3	3	1	3	2	3	—	2	2
Komora János	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	—	2	1
Krausz Kálmán öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	2	1
Kremucza Antal	3	3	2	2	3	2	3	2	2	1	—	1	2
Kriszta Gyula	2	3	3	3	2	3	2	3	3	2	—	—	2
Láng Aurel	1	1	2	2	2	2	2	3	3	2	—	—	2
Moczik Antal ism.	2	2	2	3	2	3	1	1	2	3	—	—	1
Murancsán Gyula	3	3	3	4	4	4	3	3	3	2	—	—	2
Neumann Lajos	3	3	3	3	3	3	3	2	3	4	—	—	2
Pinta Manó	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	—	—	2
Pokorny Pál	1	2	2	3	2	2	1	2	2	2	—	—	1
Rajzinger Sándor e. tm.	2	2	1	3	1	2	1	1	2	4	—	—	1
Ráthgeb Albin ism.	3	2	2	2	3	3	2	1	2	3	2	2	1
Szauer Mór héb.	2	2	2	1	4	2	2	1	2	1	—	—	1
Tenczer János f. tm.	2	2	2	1	2	2	1	1	2	1	—	—	1
Tóth Ferenc e. tm.	1	2	1	2	1	2	1	1	2	1	—	—	1
Valkovits Béla	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	2
Wiedemann Alajos	3	3	3	3	3	3	3	1	2	2	—	—	2

Összesesen 29.

III. osztály.

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes-e? ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Rendes tantárgyak										M. t.		
	Vallásán	Latin nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Rajz	Testgyakorlás	Francia nyelv	Műének	Magaviselet
Balázsy Imre e. tm.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1
Borsitzky Gyula	3	3	3	3	2	1	2	3	3	2	—	—	2
Dankó Andor	3	3	3	3	2	2	2	2	1	1	—	—	1
Elsahs Ede héb.	1	3	3	2	1	1	2	2	1	1	—	—	1

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes-e? ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Rendes tantárgyak										M. t.		
	Vallás tan	Latin nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Mennyiség tan	Természettan	Rajz	Testgyakorlás	Francia nyelv	Műének	Magaviselet
Gschvandtner Gusztáv	1	3	3	4	2	1	2	2	3	3	—	2	1
Habel Lambert e. tm.	2	2	3	2	1	2	2	2	1	1	—	—	1
Hevera János öszt.	1	2	1	3	1	1	1	1	2	2	—	2	1
Kabina Emil	2	2	3	2	1	2	1	1	1	1	—	—	1
Kovács Mihály e. tm.	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	—	1	1
Lestyánszky József	3	3	3	4	3	2	2	2	2	3	—	2	2
Mazuch Ede	1	2	2	3	1	1	3	3	3	2	—	2	1
Mihalusz Sándor e. tm.	2	3	2	2	1	1	1	1	2	2	—	—	2
Móczik József e. tm.	1	3	1	3	2	1	2	2	1	1	—	1	1
Pfeilmayer János	2	3	3	2	3	1	3	3	3	3	—	2	2
Pultz József	1	3	2	2	3	3	2	2	2	2	—	1	1
Rajda Lipót	1	3	3	1	1	1	2	2	2	3	—	2	1
Riedl Ferenc	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2	—	—	1
Rosenthal Károly	2	4	4	4	2	1	3	3	2	2	—	2	2
Szauer Izidor héb.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1
Szpiska Mihály e. tm.	1	2	2	3	1	1	1	1	1	2	—	1	1
Valkovits István	3	3	3	3	3	2	3	3	2	2	—	2	2
Valkovits Sándor	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	—	1	2
Voditska József	3	4	3	3	3	2	2	2	2	3	—	2	2
Weinert Otto	2	1	2	1	1	1	1	1	2	2	—	2	1
Welvart Simon héb.	2	3	3	2	2	1	3	3	3	3	—	2	2

Összesen 25.

IV. osztály,

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes-e? ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Rendes tantárgyak										M. t.		
	Vallás tan	Latin nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiség tan	Természettan	Vegy tan	Rajz	Testgyakorlás	Francia nyelv	Műének	Magaviselet
Blásy Imre	2	3	3	2	2	3	2	2	1	3	—	2	1
Brandenburg Fer. f. tm.	1	2	2	1	1	2	2	2	1	1	—	1	1
Csepanovszky József e. tm.	2	2	2	1	1	3	1	1	2	1	—	1	2
Fertsek Ferenc e. tm. öszt.	1	1	2	1	1	2	1	2	1	2	—	1	1

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes-e? ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Rendes tantárgyak										M. t.		
	Vallástan	Latin nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Vegyrtan	Rajz	Testgyakorlás	Francia nyelv	Műének	Magaviselet
Grommen Lajos	2	3	3	2	3	2	2	3	3	1	2	—	2
Gschwandtner Béla e. tm.	1	3	2	2	1	2	2	3	2	3	—	1	1
Holli Lajos	3	3	3	3	3	4	3	4	3	2	—	2	3
Korodiny Gyula	3	4	4	3	4	4	3	4	3	2	—	2	2
Kögl Árpád	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	—	2	2
Lindmayer János	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	—	2	3
Marek Károly e. tm.	1	1	1	1	2	1	2	1	2	2	—	2	1
Okolicsányi József e. tm.	1	1	2	1	1	2	1	2	2	2	—	2	1
Pállya Gyula	2	3	3	3	1	3	3	2	3	2	—	2	2
Rafaél József e. tm.	1	1	2	1	1	1	1	1	1	fm	—	1	1
Schuszter Gusztáv	3	3	3	2	3	4	3	4	3	1	—	2	3
Tribus Gyula	2	3	2	2	2	3	3	3	2	2	—	2	1
Vancsó József	2	3	3	3	3	3	3	2	2	1	—	2	1
Vilmon József e. tm.	1	1	2	2	1	2	1	1	2	2	—	1	1
Vinterstein Ödön	2	2	2	2	1	3	1	2	2	1	—	2	2
Vojnarovszky József e. tm	1	1	2	1	1	2	1	1	2	2	—	2	1

Összesen 20.

V. osztály,

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes-e? ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Rendes tantárgyak										M. t.	
	Vallástan	Latin nyelv	Görög nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természetrajz	Testgyakorlás	Francia nyelv	Műének	Magaviselet
Bachmann Lénárd	3	3	3	3	3	2	3	3	2	—	—	1
Edelmann Ottó e. tm.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	2	1
Harczer Imre	1	2	1	1	1	1	1	1	2	—	1	1
Hojtssy Lajos	3	3	3	3	3	2	3	3	3	—	2	2
Riedl Gyula e. tm.	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	—	—	1
Szikray Emil	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	2
Tarnay Mihály	k	i	m	a	r	a	d	t				
Woditska István	k	i	m	a	r	a	d	1				
Zindl Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1

Összesen 9.

VI. osztály.

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes-e? ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Rendes tantárgyak										M. t.		
	Vallásan	Latin nyelv	Görög nyelv	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természetrajz	Vegytan	Testgyakorlás	Francia nyelv	Műének	Magaviselet
Binder Richárd	1	2	3	2	3	1	2	2	2	2	—	2	1
Dalmady Imre e. tm.	1	2	2	2	2	1	2	1	3	1	—	1	1
Hajek Károly	1	2	2	2	2	1	2	1	3	1	—	1	2
Jancsó Kálmán	2	3	3	3	3	1	2	2	2	2	—	2	1
Ormay Lajos öszt. e. tm.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Tenczer Lajos öszt. e. tm.	1	2	2	1	2	1	2	1	2	1	—	1	2
Welwart Adolf héb.	1	2	2	3	2	1	3	2	3	2	—	—	2
Wetzel Sándor e. tm.	1	2	2	3	3	1	2	2	3	1	—	1	1
Zachar József e. tm.	1	2	2	3	3	1	2	2	3	2	—	2	1
Zimmermann József	3	3	3	3	2	1	3	2	3	1	—	1	1

Összesen 10.

Statistikai táblázatok.

I. A tanulók általános áttekintése.

I. Osztály	II. A tanulók száma			III. Vallásuk		IV. Nyelvi viszonyaik								V. Szüleik polg. állása				Élemléteők		Osztondíjasok		Tandj-mentesek			
	Beiratott	Elhalt	Elmaradt	R. kath.	Héb.	Magyar	Magyar német	Magyar ruthen	Magyar német román	Magyar német tót román	Magyar tót	Magy. német. tót	Magyar német ruthen	Magyar német román	Magyar német tót román	Ertelemiségi	Onálló östermeleők	Onálló kereskedők s iparosok	Magán tisztviselőik	Személyes szolgálatot tettek s munkások	Haladók	Ismétlők	Osztondíjasok	egészen	félig
I.	47	—	5	35	7	4	4	15	19	—	—	—	—	—	—	12	2	14	7	12	41	6	—	3	—
II.	29	—	—	28	1	1	3	7	18	—	—	—	—	—	—	11	2	5	4	7	25	4	2	4	1
III.	25	—	—	22	3	2	1	11	11	—	—	—	—	—	—	7	2	7	3	6	23	2	1	7	—
IV.	20	—	—	20	—	2	1	7	10	—	—	—	—	—	—	5	2	7	3	3	20	—	1	8	1
V.	9	—	2	9	—	1	—	—	5	1	—	—	—	—	—	4	1	—	3	1	9	—	—	3	—
VI.	10	—	—	9	1	—	—	3	5	—	—	—	1	1	—	4	1	2	2	1	10	—	2	5	—

II. A tanulmányozás eredményének áttekintése osztályonként.

Tantárgyak	I. osztály		II. osztály		III. osztály		IV. osztály		V. osztály		VI. osztály												
	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen	jeles	jó	elégséges	elégtelen											
Vallástan	13	13	15	1	10	8	11	—	11	8	6	—	5	—	2	—	8	1	1	—			
Latin nyelv	4	6	17	15	—	5	12	12	—	4	5	14	—	8	9	3	10	—	1	1	—		
Görög nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Magyar nyelv	6	8	26	2	2	7	12	10	—	4	6	14	—	1	10	8	—	1	1	—	—		
Német nyelv	5	9	26	2	2	5	7	16	—	4	8	10	3	—	7	7	6	—	5	—	2	—	
Földrajz	7	5	23	7	6	8	12	—	3	12	7	6	—	—	10	3	6	—	5	—	2	—	
Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mennyiségtan	3	8	23	8	3	10	15	—	1	8	10	7	—	2	7	8	—	1	1	—	—	—	—
Természetrajz	5	13	21	3	14	5	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	9	8	—	—	7	5	8	—	4	—	—	—	—
Vegytan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	9	8	—	—	5	7	5	—	—	—	—	—	—
Rajz	10	11	21	—	—	—	—	—	—	9	9	7	—	—	4	9	7	—	—	—	—	—	—
Szépíráás	—	16	26	—	—	12	6	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Testgyakorlás	6	23	11	—	—	9	10	7	—	7	11	7	—	8	9	2	—	—	—	—	—	—	—

A tanulók fölvételére vonatkozó értesítés.

A következő iskolai év kezdődik f. é. szeptember 1-én és tart az 1878-ki év június hó végéig.

A tanulók szabályszerű fölvétele az iskolai év megkezdése előtt augusztus hó három utolsó napjában történik.

A beiratást az összes ifjúságra nézve az igazgató, ezenkívül az egyes osztályra nézve az illető osztályfőnök végzi.

Az ujon belépő tanulók beiratása alkalmával 2 fr. 10 kr. fölvéti díjat fizetnek; ezenkívül a fölvételnél minden tanuló a könyvtár gyarapítására 50 krt. s az év végén kiadandó Értesítőért is 56 krt. A tandíj egész évre 12 fr., ennek fele az első, a második fele pedig a második félévben előre fizetendő.

Az első osztályba szabályszerűen csak oly tanuló léphet, ki a 9. évet betöltötte s 12 évnél nem idősebb, mely körülmény keresztlevél, illetőleg hiteles születési bizonyítvány alapján igazolandó. — Tizenkét évnél idősb fiú fölvétele fölött a tanártestület határoz. Ismereteinek mértékére nézve megköveteltetik, hogy a népiskola negyedik osztályának tananyagában kellő jártassággal birjon; ez ismereteit külön fölvételi vizsgálattal tartozik igazolni.

A felsőbb osztályokba való fölvétel a megelőző osztálynak sikeres végeztétől függ, és vagy arról tanuskodó nyilvános iskolai okmányok (Bizonyítvány és Értesítő), vagy ezek hiányában külön vizsgálat alapján történik. Ha az okmányokból az következtethető, hogy a fölvétetni kívánó tanulónak előmenetelét azon osztályban, melybe fölvétetni kíván, alig remélhetni, jogában áll a tanintézetnek az illető tanulót fölvételi vizsgálat alá vonni, s annak eredményéhez képest alsóbb osztályba is sorozni. A tanulók a fölvételi vizsgálatért külön díjt nem fizetnek.

A bizonyítvány nélkül jelentkező tanuló rendszerint csak abból az osztályból bocsájtatik vizsgálatra, melybe koránál fogva helyezhető. A vizsgálat ily esetben írásbeli és szóbeli,

s oly módon tartandó, hogy a tanulónak jártassága a megelőzött összes tanulmányaiban kellőleg kitűnjék. Az ily vizsgálat díja a tandíjon felül 10 fr. az igazgató számára s öt-öt fr. minden tantárgyért, melyre a vizsgálat kiterjesztendő.

Oly tanulók, kik egy tárgyból nyertek elégtelen osztályzatot f. é. jul. 5-ig benyújtandó kérvény alapján bocsáthatók a jövő iskolai év kezdetén pótló vizsgálatra, ha a tanári tanácskozás képeseknek tartja arra, hogy a szünet alatt önszorgalmukból pótolhassák mulasztásukat. Ezen pótló vizsgálatot, melyért díj nem jár, csak azon intézetnél teheti le, hol tanultak.

A beiratás az összes illető osztályban végez.
Az ilyen pótló tanulók beírása alkalmával 2 fr. 10 k.
fölötti díjat fizetnek; ez a díj az évi végén kiadandó díj-
a könyvtár gyarapítására 50 krt. s az év végén kiadandó díj-
számlára is 50 krt. A tanulók egyes évek 12 fr. ennek felő az
évi a második félévben a második félévben előtér-
tendő.
A más osztályba szabályosan csak oly tanuló léphet
ki a 9. évi beiratás s 12 évvel nem idősebb, mely kérelmére
kezesével, illetőleg hiúsza szüneti bizonyítvány alapján jár-
kandó. — Tízéves évtől idősebb tanulókat fölött a tanács-
kozás határoz. Tantervtervek megkötésére nézve megköveteltik,
hogy a népszerűségi osztályok tanterveiben külön kellő jár-
tasságot bírány az ismeretek külön-főlötti vizsgálatát em-
tani iskolák.
A főlötti osztályokba való főlött a megfőlött osztályok
előzetes vizsgálatát kell. Az egyik aról tanulóhoz az írásos is-
kolai okmányok (bizonyítványok s kérelmek) vagy azok hiány-
ban külön vizsgálat alapján történik. Ha az okmányokból az
előzetes vizsgálat, hogy a főlött tanuló bizony tanult-e előzetes
előzetes osztályban, melybe főlöttet kíván, az előzetes-
vizsgálat az írásos okmányok az illető tanuló főlöttet vis-
előzetes a annak előzetes vizsgálatát képest más előzetes
előzetes. A tanulók a főlöttet vizsgálatát külön díj nem
fizetnek.
A bizonyítvány nével felrakandó tanuló rendelkezésére csak
alól az osztályból hozhatják vizsgálatát, melyhez kérelmére
lehet behozandó. A vizsgálat íy esetben írásbeli és szóbeli

